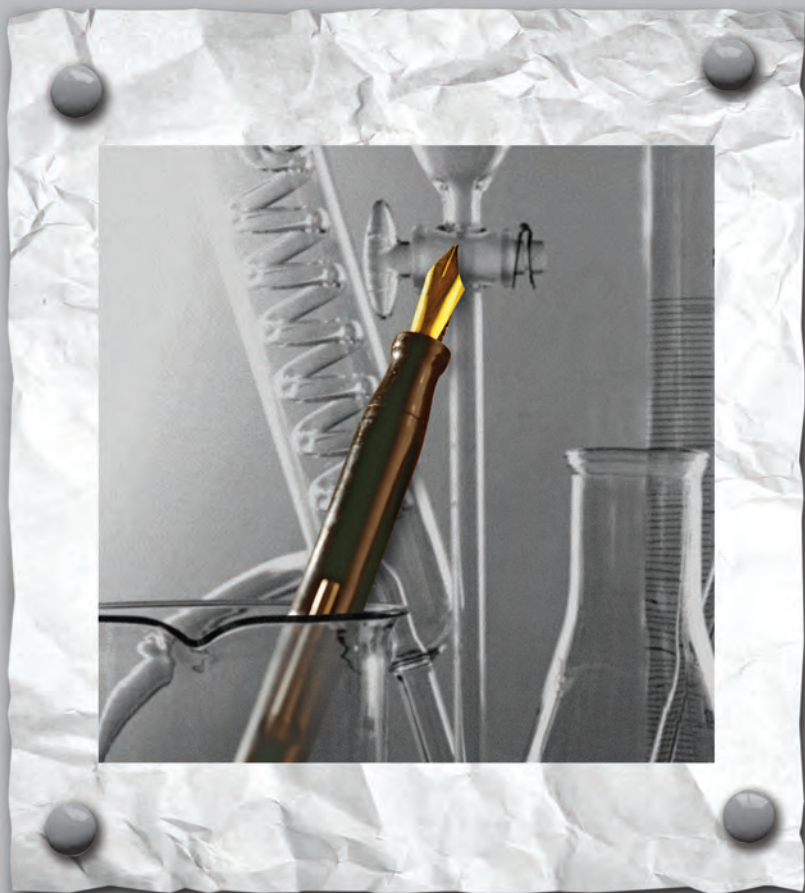

Twórcze pisanie w teorii i praktyce

pod redakcją Gabrieli Matuszek i Hanny Sici-Skrzypulec

Twórcze pisanie
w teorii i praktyce

Seria Studium Literacko-Artystycznego UJ
pod redakcją Gabrieli Matuszek
tom 11

Twórcze pisanie

w teorii i praktyce

pod redakcją Gabrieli Matuszek i Hanny Sici-Skrzypulec

Kraków 2015

Recenzent: dr hab. Dorota Kozicka

Opracowanie redakcyjne: Justyna Ostafin

Projekt okładki serii: Magda Dębicka

Opracowanie techniczne okładki: Magda Dębicka

Przygotowanie do druku: Magda Dębicka

Współpraca wydawnicza:

Stowarzyszenie Absolwentów, Wykładowców i Słuchaczy

Studium Literacko-Artystycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Projekt jest współfinansowany ze środków Gminy Miejskiej Kraków

www.krakow.pl, www.ngo.krakow.pl

oraz Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego

ISBN 978-83-7638-590-7 (wersja papierowa)

ISBN 978-83-7638-622-5 (e-book)

© Copyright by individual authors, Kraków 2015

KSIEGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel./fax 12 431-27-43, 12 421-13-87

akademicka@akademicka.pl

www.akademicka.pl

Gabriela Matuszek
Uniwersytet Jagielloński

O krakowskiej Szkole Pisarzy w roku jubileuszowym

1

Twórczość, w tym literacka, rozgrywa się w sferze tajemnicy. To przestrzeń niepoznawalna, (boskiego) natchnienia, eksplozji pod- lub nieświadomości. Proces twórczy — przynajmniej w jednej ze swoich najistotniejszych faz — jest nieprzenikniony i nieprzewidywalny, przebiega w przestrzeniach, do których intelekt ma wgląd ograniczony. Inicjować go może jedno wrażenie uruchamiające łańcuch asocjacji; nagłe olśnienie, bez sprecyzowanej treści i formy; myśl, która domaga się gwałtownie jakiegoś wyrazistego kształtu; impuls, który mocny, acz niejasny, zdaje się mówić — zwróć uwagę... Czy twórczości można nauczyć? Każdy, kto zadaje takie pytanie, podważa coś, co samo z siebie musi być podważone. Bo w sformułowaniu takiego pytania tkwi błąd. Ponieważ konstatacja, że talentu nie można nauczyć, daru tworzenia nie można nabyć itp., jest bezdyskusyjna. Ale przecież edukacja artystyczna obejmuje wszystkie dziedziny twórczej działalności: kształci się jednak malarzy, aktorów, muzyków. Dlaczego więc nie edukować twórców pracujących w materii słowa?

A zatem — czy „szkoły” próbujące „kształcić” poetów i prozaików, a także dramaturgów, scenarzystów, eseistów i wszelakich „pióromaniaków”, którzy z zapachem atramentu bądź zmysłowym dotykiem pióra (klawiatury) czują nie sensualną, ale wręcz metafizyczną więź, mają być poddawane wykluczeniu? W takich skrótowych pseudoocenach, z którymi często spotykało się nasze przedsięwzięcie, pomijano fakt, że oprócz wrodzonego talentu, boskiej iskry czy tzw. natchnienia potrzebna jest jeszcze *w i e d z a* (o literaturze, jej nurtach, gatunkach, tradycji) oraz wiele innych umiejętności,

w jakie powinien / może być wyposażony współczesny twórca: znajomość kontekstów okołoliterackich (otocza kulturowego, innych dziedzin sztuki itp.), zdolność rozpoznawania mechanizmów funkcjonowania rynku literackiego i tzw. literackiego życia, a nawet posiadanie elementarnej wiedzy dotyczącej prawa autorskiego itp.

Być może te kliszowe i uproszczone negujące opinie wynikały z faktu, że w Polsce przed 1994 rokiem nie istniały kursy twórczego pisania. Nie wydawano pisarskich „podręczników”¹, nie ukazało się żadne naukowe opracowanie z zakresu kreatywnego pisania², na rynku wydawniczym nie pojawiły się jeszcze przekłady zachodnich publikacji. Wydana przez wydawnictwo Czarne *Lekcja pisania* pod redakcją Moniki Sznajderman ukazała się cztery lata po założeniu Studium Literacko-Artystycznego, a w rok później wyszła książka Izabeli Filipiak, wykładowczyni SLA, prowokacyjnie zatytułowana *Twórcze pisanie dla młodych panien*³. Różne podręczniki wprowadzające w praktyczne arkana sztuki pisania zaczęły pojawiać się około 2010 roku⁴.

Pierwsi wykładowcy Studium Literacko-Artystycznego nie mieli więc zaplecza teoretyczno-praktycznego, które by ich uczyło, jak uczyć pisać. Na szczęście. Bo całe to przedsięwzięcie, które powstało dwadzieścia lat temu i działa z sukcesem do dziś, nie było oparte na formułach „kursów kreatywnego pisania”, ani amerykańskich, ani żadnych innych⁵. Trafnie pisze o tym, po osiem-

- 1 Chyba że za takie uznać pionierską na gruncie polskim książkę: J. Parandowski, *Alchemia słowa*, Warszawa dr. 1951, czy znakomitą pracę na temat procesu twórczego: S. Jaworski, „Piszę, więc jestem”. *O procesie twórczym w literaturze*, Kraków 1993.
- 2 Dopiero w 2004 roku ukazała się książka J. Dąbała, *Tajemnica i suspens. Wokół głównych problemów creative writing*, Lublin 2004.
- 3 I. Filipiak, *Twórcze pisanie dla młodych panien*, Warszawa 1999.
- 4 Zob. K. Krzan, *Praktyczny kurs pisarstwa. Jak napisać intrygującą i wciągającą książkę?*, Gliwice 2009; *Jak zostać pisarzem. Pierwszy polski podręcznik dla autorów*, red. A. Zawada, Wrocław 2011; J. Wrycza-Bekier, *Szkola twórczego pisania. Jak zostać autorem bestsellerowych powieści*, Gliwice 2011, Editio — Helion. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych zaczęto wydawać przekłady anglojęzycznych poradników dla początkujących pisarzy. szczególnie tym tematem zajmuje się Hanna Sieja-Skrzypulec w pisanej pod moim kierunkiem pracy doktorskiej *Creative writing na gruncie polskim*. Tradycje normatywne a wyzwania współczesności, Kraków 2015, w rozdziale Polskie poradniki i podręczniki z twórczego pisania: koncepcje twórczości literackiej, podmiotu pisaćcego, elementy normatywne.
- 5 Jak wiadomo, historia kursów kreatywnego pisania sięga 1897 roku, kiedy po raz pierwszy zorganizowano grupę *creative writing* na uniwersytecie w Iowa. Od 1936

Twórczość, w tym literacka, rozgrywa się w sferze tajemnicy. To przestrzeń niepoznawalna, a proces twórczy jest nieprzenikniony i nieprzewidywalny, przebiega w przestrzeniach, do których intelekt ma wgląd ograniczony. Twórczości nie można więc „nauczyć”. Czemu zatem służą kursy twórczego pisania?

Niniejszy tom jest pierwszym polskim zbiorem studiów, szkiców i wykładów z zakresu teorii, dydaktyki i praktyki twórczego pisania. Reprezentujący różnorodne perspektywy badawcze i odmienność doświadczeń autorzy tekstów, wśród których znajdują się literaturoznawcy, wykładowcy *creative writing* w Polsce i na świecie, krytycy literaccy, poeci oraz nauczyciele języka polskiego, śmiało poruszają zagadnienia odsłaniające wewnętrzną anatomię pisania. Czytelnik znajdzie tu teksty dotyczące różnych etapów procesu pisania, odpowiedzi na pytania, jakie reguły tworzą wyjątkowość medialną dzieła, na co zwrócić uwagę, przymierzając się do napisania popularnej powieści, w jaki sposób czerpać inspirację od literackich Mistrzów i jak trenować wyobraźnię w praktyce szkolnej, itp. Autorzy dzielą się osobistymi doświadczeniami wyniesionymi z prowadzonych warsztatów pisarskich, podejmują się krytycznej analizy porad i podręczników dedykowanych adeptom literatury, przyglądają się możliwościom rozwoju kreatywności na wczesnych etapach edukacji.

Tom otwiera ważny tekst Gabrieli Matuszek przedstawiający rys historyczny pierwszej w Polsce szkoły twórczego pisania — działającego od 1994 roku podyplomowego Studium Literacko-Artystycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie jej autorskiego projektu, zawierający informacje o jego programie, najwybitniejszych nauczycielach i absolwentach. Zwieńczenie książki stanowią wykłady mistrzowskie Joanny Bator, Piotra Sommera i Jacka Dąbały, ukazujące przede wszystkim praktyczny wymiar twórczego pisania, wygłoszone podczas jubileuszu dwudziestolecia istnienia krakowskiej Szkoły Pisarzy.

www.akademicka.pl

www.sla.polonistyka.uj.edu.pl

Pierwsza w Polsce „Szkoła Pisarzy”

ISBN 978-83-7638-590-7

9 788376 438590 7